Dr SLAVOLJUB POPOVIĆ
JOVANKA SAVINŠEK
Dr STEVAN LILIĆ
Mr SONJA DOBRIĆ

OSNOVI PRAVNIH POSTUPAKA

za III razred
usmerenog obrazovanja
pravne, birotehničke
i struke društvene samozaštite

ZAVOD ZA UDŽBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA • BEOGRAD
ZAVOD ZA IZDAVANJE UDŽBENIKA • NOVI SAD
REPUBLIČKI ZAVOD ZA UNAPREĐIVANJE VASPITANJA I OBRAZOVANJA • TITOGRAD
OOUR IZDAVANJE UDŽBENIKA I UDŽBENIČKE LITERATURE

ISBN 86--17--01055-X

Dr SLAVOLJUB POPOVIĆ • JOVANKA SAVINŠEK • dr STEVAN LILIĆ
• mr SONJA DOBRIĆ

OSNOVI PRAVNIH POSTUPAKA

ZA III RAZRED USMERENOG OBRAZOVANJA
PRAVNE, BIROTEHNIČKE I
STRUKE DRUŠTVENE SAMOZAŠTITE

ZAVOD ZA UDŽBENIKE I NASTAVNA SREDSTVA – BEOGRAD
ZAVOD ZA IZDAVANJE UDŽBENIKA – NOVI SAD
REPUBLIČKI ZAVOD ZA UNAPREĐIVANJE VASPITANJA I OBRAZOVANJA
OOUR IZDAVANJE UDŽBENIKA I UDŽBENIČKE LITERATURE – TITOGRAD
1989.

Recenzenti
Dr Branislav Marković, profesor Pravnog fakulteta, Kragujevac
Miodrag Vidojković, savetnik u Predsedništvu SR Srbije, Beograd
Aleksandra Budakov, profesor Karlovačke gimnazije, Sremski Karlovci

Urednik
Mirjana Leskovac

Glavni i odgovorni urednici
Mr Vojislav Mitić
Vasilije Lalatović
Krsto Leković

Za izdavače
Dr Tomislav Bogavac
Stojadin Ljubenković
Milivoje Brajović

Prosvetni savet SR Srbije, rešenjem PS broj 650-349/89 od 24. maja 1989. godine, i Prosvetni savet Vojvodine, rešenjem broj 61-254/89 od 27. juna 1989. godine, odobrili su ovaj udžbenik za izdavanje i upotrebu u trećem razredu usmerenog obrazovanja pravne, birotehničke i struke društvene samozaštite.

ISBN 86-17-01055-X

PREDGOVOR

Udžbenik Osnovi pravnih postupaka *za treći razred svih profila pravne, birotehničke i struke društvene samozaštite srednjeg usmerenog obrazovanja izrađen je prema programu za ovaj predmet koji je objavljen u Službenom glasniku SR Srbije – Prosvetni glasnik,broj 9/87.*

Autori dr Slavoljub Popović i Jovanka Savinšek obradili su tematske oblasti koje se odnose na poglavlja o: vrstama i načelima pravnih postupaka; vrstama i načelima upravnog postupka; nadležnosti za vođenje upravnog postupka; strankama i njihovom zastupanju; podnescima, pozivanju i dostavljanju; rokovima i povraćaju u pređašnje stanje; održavanju reda i troškovima postupka; pokretanju postupka i zahtevima stranaka; i ispitnom postupku.

Autori dr Stevan Lilić i mr Sonja Dobrić obradili su tematske oblasti koje se odnose na poglavlja o: dokazivanju i dokaznim sredstvima; rešavanju i rešenjima; redovnim i vanrednim pravnim sredstvima (iz okvira upravnog postupka), kao i na tematiku prekršajnog postupka i upravnog spora.

Pri obradi ovog gradiva pošlo se od stručno-pedagoških i obrazovno-vaspitnih ciljeva i zadataka nastave, posebno sticanja osnovnih znanja o pravnim postupcima koji se vode pred nadležnim organima uprave i pravosuđa i osposobljavanja učenika za njihovo vođenje i primenu, sticanja osnovnih znanja iz upravnog i prekršajnog postupka, usvajanja osnovnih znanja iz sudskih postupaka, pružanje neophodnih znanja o pravnim radnjama u pravnim postupcima i zakonitosti rada nadležnih organa koji ih vode. Pored toga, imao se u vidu i cilj pružanja znanja neophodnih pri izučavanju drugih predmeta pravne struke i obezbeđivanje osnove za dalje obrazovanje.

Posebno se obratila pažnja na osposobljavanje za primenu u praksi samostalnog i zajedničkog analitičkog i kreativnog rada učenika. U tom smislu, precizno i detaljno su, imajući u vidu sadržinu i obim predmeta, formulisana kontrolna pitanja, odnosno zadaci i vežbe na kraju svake metodske celine, a u odgovarajućim slučajevima dati su obrasci i primeri rešenja, zaključka i drugih akata, sa opštim uputstvom za vežbu.

Pri obradi gradiva, složeni pravni i procesni pojmovi objašnjeni su stručnim, ali razumljivim jezikom koji je primeren uzrastu i obrazovnom profilu korisnika. U cilju podsticanja samostalnog i zajedničkog interesovanja i kreativnog rada, pored kontrolnih pitanja na kraju odgovarajućih tematskih jedinica, određeni su zadaci i vežbe kojim se upućuje na komplementarno proučavanje i analizu izvornih zakonskih tekstova. Pored toga, u cilju sticanja praktičnih znanja i preglednosti obrasci i primeri koji se odnose na odgovarajuću tematsku jedinicu dati su neposredno uz nju. Uz asistenciju nastavnika i pravilnim izvođenjem nastave i vežbe stručno pedagoški cilj se ostvaruje u potpunosti.

AUTORI

PREDGOVOR

Udžbenik Osnovi pravnih postupaka I za treći razred svih profila pravne, birotehničke i struke društvene samozaštite, srednjeg usmerenog obrazovanja, izrađen je prema programu za ovaj predmet koji je objavljen u Službenom glasniku SR Srbije – Prosvetni glasnik, broj 9/87.

S obzirom na specifične okolnosti i preporuke Zavoda u vezi izrade ovog udžbenika, autori S.L. i S.D. obradili su tematske oblasti koje se odnose na poglavlja o: dokazivanju i dokazna sredstva; rešavanju i rešenjima; redovna i vanredna pravna sredstva (iz okvira upravnog postupka), kao i na tematiku prekršajnog postupka i upravnog spora.

Pri obradi ovog gradiva, pošlo se od stručno-pedagoških i obrazovno-vaspitnih ciljeva i zadataka nastave, posebno sticanja osnovnih znanja o pravnim postupcima koji se vode pred nadležnim organima uprave i pravosuđa i osposobljavanja učenika za njihovo vođenje i primenu, sticanja osnovnih znanja iz upravnog i prekršajnog postupka, usvajanja osnovnih znanja iz sudskih postupaka, pružanje neophodnih znanja o pravnim radnjama u pravnim postupcima i zakonitosti rada nadležnih organa koji ih vode. Pored toga, imao se u vidu i cilj pružanja znanja neophodnih pri izučavanju drugih predmeta pravne struke i obezbeđivanje osnove za dalje obrazovanje.

S tim u vezi, posebno se obratila pažnja na osposobljavanje za primenu u praksi i samostalnog, odnosno zajedničkog analitičkog i kreativnog rada učenika. U tom smislu, precizno su i detaljno, imajući u viđu sadržinu i obim predmeta, formulisana kontrolna pitanja, odnosno zadaci i vežbe na kraju svake metodske celine, a u odgovarajućim slučajevima dati su obrasci i primeri rešenja, zaključaka i drugih akata, sa opštim uputstvom za vežbu.

U želji da se otklone određeni, ranije prisutni sadržinski, tehnički i pedagoški nedostaci (npr. preopterećenost preuzetim zakonskim formulacijama i tekstovima, navođenjem članova zakona u samom tekstu, nepraktičnim i relativno nepreglednim prikazivanjem obrazaca i primera odvojeno od tematske jedinice i dr), pri obradi gradiva, složeni pravni i procesni pojmovi objašnjeni su stručnim, ali razumljivim jezikom koji je primeren uzrastu i obrazovnom profilu korisnika. U cilju podsticanja samostalnog i zajedničkog interesovanja i kreativnog rada, pored kontrolnih pitanja na kraju odgovarajućih tematskih jedinica, određeni su zadaci i vežbe kojim se upućuje na komplementarno proučavanje i analizu izvornih zakonskih tekstova. Na taj način, izbegnuta je "suvoparnost" u izlaganju, ali je istovremeno ostvareno i neposredno upoznavanje sa zakonskim izvornim tekstom. Pored toga, u cilju sticanja praktičnih znanja i preglednosti obrasci i primeri koji se odnose na odgovarajuću tematsku jedinicu dati su neposredno uz nju. Uz asistenciju nastavnika i pravilnim izvođenjem nastave i vežbe stručno-pedagoški cilj se ostvaruje u potpunosti.

AUTORI

UVOD

I. PRAVNI POSTUPCI: POJAM, ZNAČAJ I VRSTE

1. **Pojam postupka (procesnog prava)** - Reč *postupak* može se upotrebiti u širem i užem smislu.

U *širem smislu* reč postupak upotrebljava se u oblasti društvenih odnosa da označi svaki propisani ili uobičajeni način rada u organizaciji i organima (na primer: proces proizvodnje, proces obrazovanja itd.), odnosno u upravljanju društvenim poslovima, a radi postizanja određenog cilja.

U *užem smislu* reč postupak upotrebljava se na području prava da označi obavljanje određenog niza radnji u vezi sa donošenjem opštih pravnih akata (postupak za donošenje zakona, za donošenje samoupravnih opštih akata i dr.), odnosno u vezi sa postupanjem sudova i organa uprave u donošenju pojedinih akata (sudskih odluka i upravnih akata). Mi ćemo u daljem izlaganju imati u vidu samo procesne radnje koje obavljaju sudovi pri donošenju sudskih odluka, odnosno organi uprave i organizacije pri donošenju upravnih akata.

Prema tome, da bi se propisi materijalno-pravnog karaktera mogli pravilno primeniti u sudovima i drugim državnim organima, odnosno samoupravnim organizacijama i zajednicama, koje te propise primenjuju u konkretnim slučajevima, potrebno je doneti pravila. Ta pravila nazivaju se *postupkom (procesnim pravom)*. Stoga pojam postupka možemo označiti kao skup pravila po kojima treba da postupa donosilac nekog pravnog akta pri primeni materijalnog prava u konkretnim slučajevima, odnosno po kojima treba da postupa izvršilac nekog materijalnog akta (radnje). Što znači da donosilac nekog pravnog akta, odnosno izvršilac neke materijalne radnje mora da obavi procesnim propisima predviđene radnje da bi akt (pravni, odnosno materijalni) bio pravno punovažan.

Putem postupka (odnosno procesnog prava) uređuju se procesne aktivnosti organa, stranaka i drugih učesnika u postupku i njihovi međusobni odnosi radi pravilne primene materijalnog prava u konkretnim slučajevima.

2. **Značaj postupka** - Iako procesni propisi spadaju u formalno pravne propise, bitna povreda postupka predstavlja razlog da se akt donet u primeni materijalnog prava smatra manjkavim i da se takav akt mora poništiti, odnosno prema izvršiocu radnje (materijalnog akta) treba primeniti odgovarajuće sankcije. Prema tome, pravila postupka predstavljaju jedan od bitnih elemenata forme akta koji je regulisan pravom.

Pretpostavka je, ako pravila postupka budu striktno poštovana pri primeni materijalnog prava u konkretnim slučajevima, da će i materijalno pravo biti pravilno primenjeno. Ova pretpostavka međutim ne mora biti tačna, jer se može pogrešiti u primeni materijalnog prava, iako su poštovana sva pravila postupka.

Norme procesnog prava imaju za cilj zaštitu subjektivnih prava pravnih subjekata. Stoga se postavlja zahtev da postupak jedne zemlje bude tako uređen